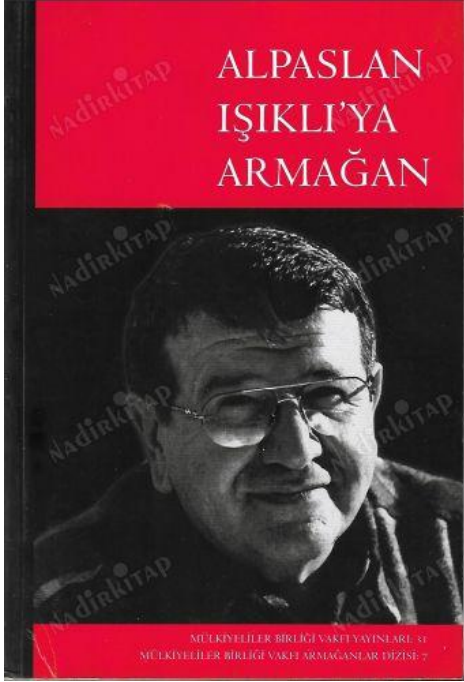

PROF. DR. ALPASLAN IŞIKLI'NIN ANISINA

13 Temmuz 2021

Yıldırım Koç

Türkiye’de sosyal politika veya günümüzdeki ifadesiyle çalışma ekonomisi alanında çalışanlar içinde emekten yana bir çizgiyi savunanların öncüsü, önderi ve öğretmeni Prof.Dr.Cahit Talas ve onun asistanı Prof.Dr.Alpaslan Işıklı’dır. Eşim ve ben, lisansüstü programda her ikisinin de öğrencisi olabildik. Alpaslan Işıklı, bizler için, hoca olmaktan öte bir öneme sahip oldu; ağabey olarak kabul ettiğim birkaç kişiden biriydi. Alpaslan Hoca’yı 13 Temmuz 2013 günü beklenmedik bir biçimde

kaybettik ve 17 Temmuz günü Ankara’da defnettik. Cahit Talas Hocamla 13 Mart 1989 günü uzun bir görüşme yapmış ve bunu kaydetmiştik. Bu görüşmeyi önümüzdeki günlerde Haber2021’in youtube sitesinde yayınlayacağım. Alpaslan Hoca ile de Serdar Şahinkaya, Hasan Tahsin Benli ve ben, uzun bir görüşme yapmıştık. Bu görüşme de Mülkiyeliler Birliği Vakfı tarafından 2009 yılında yayımlandı (**Alpaslan Işıklı’ya Armağan**).

Alpaslan Hoca’nın sendikacılık alanında çok önemli katkıları oldu. Bazılarını hatırlatmak istiyorum.

Alpaslan Hoca daima bağımsızlıktan yana oldu. Sendikacılık alanında da bu tavrını sürdürdü. Türk-İş’in ABD devletiyle ilişkilerini ciddi biçimde ve belgeleriyle eleştiren ilk kişiydi. 1972 yılında, **Sendikacılık ve Siyaset** kitabında, Türk-İş’in, 1960-1970 döneminde ABD’nin devlet örgütü AID’den 13,4 milyon lira yardım aldığını, aynı dönemde Konfederasyon’un ödenti gelirinin ise 13,5 milyon lira olduğunu yazdı. 1961-1971 döneminde Türk-İş’ten 600 sendikacının ABD’de “eğitime” götürüldüğünü de Alpaslan Hoca’dan öğrendik.

ALPASLAN HOCA’NIN ÖNEMLİ DİĞER KATKISI: KAMU ÇALIŞANLARI SENDİKACILIĞI

Günümüzdeki kamu çalışanları sendikacılık hareketi 1985 yılı Kasım ayının son günlerinde bir akşam Yol-İş Sendikası’nın bir odasında başladı. Prof.Dr.Alpaslan Işıklı, 1402 sayılı Sıkıyönetim Yasası’nın verdiği yetkiye dayanarak Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi’nden atıldıktan sonra, Yol-İş Sendikası’nda danışmanlık yapıyordu. Ben de ODTÜ’den 1402’lik olmuşum ve Yol-İş’te çalışıyordum. Alpaslan Hoca, “Yıldırım, Anayasa’da memurların sendikalaşmasını yasaklayan şu maddeyi bir bulsana; ben bir türlü bulamadım; eğer madde yoksa, 14 yıl aradan sonra memurların yeniden sendikalaşması mümkün olabilir,” dedi. Ben de memurların sendikalaşması konusunda Danışma Meclisi’nde kabul edilen anayasa tasarısı metninde yer alan yasağı, Milli Birlik Komitesi tarafından bazı değişiklikler yapılarak referanduma sunulan ve referandumda kabul edilen metinde bulamadım. Bunun üzerine, Alpaslan Işıklı Hoca, memurların sendikalaşabileceğine ilişkin görüşünü TMMOB tarafından 28-29 Aralık 1985 günleri Ankara’da düzenlenen Kamu Çalışanlarının Sorunları Sempozyumu’nda açıkladı; memurların sendikalaşabileceğini şöyle anlattı:

“1971’de Anayasa’da yapılan değişiklikle 46. maddedeki, çalışanlar ibaresi, işçiler ibaresine çevrildi. Fakat bunun memurlara sendika hakkının yasaklanmasına yeterli olmayacağı görülmüş olacak ki, 1961 Anayasasının 119. maddesiyle memurların sendika kurması ayrıca yasaklanmış bulunuyordu. 1982 Anayasasına geldiğimiz vakit bu 1961 Anayasasının 119. maddesinde öngörülmüş olan memurlara sendika kurma hakkını yasaklayan hükmün aşağı yukarı aynısı, Anayasa Komisyonunun hazırladığı

taslağın 139. maddesinde öngörülmüş bulunuyordu. Danışma Meclisi'nden Konseye giden metnin 139. maddesinde de bu yasak vardı. Fakat referanduma sunulan metinde memurlara sendika hakkını yasaklayan hüküm yer almamaktadır. Benim sürprizim budur. (...) Anayasa'da bir hakkın yer almaması o hakkın olmadığı anlamına gelmez. (...) Kaldı ki bugünkü Anayasa'nın 51. maddesinde, sendika hakkının işçiye tanınmış olduğu ibaresi bile tıpkı Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 87 no.lu sözleşmesinin uzmanlarca yorumlanmasında olduğu gibi, çağdaş demokratik bir yoruma tabi tutularak, bunu kesinlikle ve inanarak söylüyorum, memurları da kapsayacak bir şekilde anlaşılması pekala mümkündür. Çünkü 87 sayılı sözleşme, 'işçiler' demektir, 'önceden izin almaksızın, herhangi bir ayırım gözetilmeksizin sendika kurma hakkına sahiptir,' demektir ve bu bütün dünyada memurları da kapsayacak şekilde anlaşılmaktadır. Bugün Anayasa'nın 51. maddesinde de aynı 87 sayılı sözleşmenin tercümesi olan bir ifade kullanılmıştır. İşçilere sendika hakkı tanınmıştır. Ben şahsen bunu memurları da kapsayacak şekilde yorumlamanın hiç yanlış olmayacağı kanısındayım, çağdaş demokratik anlayış çerçevesinde. Herkes bunu bu şekilde yorumlayabilir, fakat kimse memurlara sendika ve grev hakkının Anayasa ile yasaklandığını iddia edemez. Çünkü Danışma Meclisi taslağında yer alan ve memurlara sendika hakkını yasaklayan hüküm Milli Güvenlik konseyi tarafından çıkarılmıştır ve referandum sonucu kabul edilmiş bulunan Anayasada böyle bir yasak yer almamaktadır." (TMMOB,1986, s.95)

Bugün, "ne olacak ki bunu söylemek; memurların sendikalaşabileceğini herkes biliyor," denebilir. Suyun kaldırıcı gücünü de herkes biliyor. Ancak Arşimet suyun kaldırıcı gücünü anlayıp hamamdan "evreka" diye fırlayınca kadar bunu kavrayıp ifade edebilen yoktu. Yerçekimini de herkes biliyor. Ancak Newton, düşen bir elmanın beynindeki yansımalarından hareketle bu olayı formüle edinceye kadar, kimse bu konunun farkında değildi.

Prof.Dr.Alpaslan Işıklı, kamu çalışanları sendikacılık hareketi için Arşimet'tir, Newton'dur. Alpaslan Hoca bunu ilk kez açıkladığında mevcut mevzuat çerçevesinde memurların sendikalaşabileceğine kimse inanmamıştı. Alpaslan Işıklı bu olayı şöyle anlatmaktadır: "12 Eylül 1980 askeri darbesi sonucunda getirilen Anayasa ile pek çok konuda yasakçı ve kısıtlayıcı düzenlemeler getirilirken, memurların sendika hakkı konusunda eskisinden daha özgürlükçü bir düzenleme öngörülmüştür. Bu, gerçekten şaşırtıcı ve çelişkili bir durumdur. Nitekim, 12 Eylül sonrasında Anayasanın bu özelliğini ilk defa bir sempozyum çerçevesinde açıkladığımız vakit, çok kişi inanmamış, 12 Eylül Anayasasını akladığımı ileri sürenler bile çıkmıştı." (Işıklı, A., "Memurların Sendika Hakkı Vardır," **Mülkiyeliler Birliği Dergisi**, Temmuz 1990, s.3. Ayrıca bkz. Işıklı, A., **Gün Doğmadan**, 2. Baskı, İmge Yay., Ankara, 2006, 243-244)

AMERİKAN AJANLARIYLA MÜCADELE

1970'li ve 1980'li yıllarda Türk-İş ve bağlı sendikalardan bazıları ve bazı "aydınlar", Amerikan ajanlarının yönetimindeki Asya Amerika Hür Çalışma Enstitüsü (AAFLI) ile yakın bir ilişki içindeydi. Alpaslan Hoca 1984 yılından itibaren AAFLI'ye karşı bir mücadele başlattı.

Alpaslan Hoca, 1984 Haziran'ında **Yeni Gündem Dergisi**'nde yayımlanan "5. Enternasyonal'in Pencesi Altındaki Türk Sendikacılığı" yazısında AAFLI'yi eleştirdi. (Işıklı, A., "5. Enternasyonal'in Pencesi Altındaki Türk Sendikacılığı," **Yeni Gündem**, Sayı 4, 16-30 Haziran 1984)

1985, AAFLI'nin yaygın ve sistemli bir biçimde eleştirilmeye başladığı yıldır. Alpaslan Işıklı, 1985 yılı Haziran ayında yayımlanan "Türk Sendikacılığında Latin Amerika Sambası" başlıklı yazısında AAFLI'nin çalışmalarını, CIA ile ilişkilerini anlatıyor; sendikal örgütlerin Türk devletinden yardım almasının yasaklandığı koşullarda yabancı bir devletten para almasının yarattığı büyük sorunlara dikkat çekiyordu.

AAFLI'ye yönelik eleştiriler TÜRK-İŞ'in tavrını belirli bir ölçüde etkiledi. AAFLI Türkiye Temsilcisi ve CIA görevlisi Valentin B. Suazo, bu eleştiriler karşısında AAFLI'yi korumada TÜRK-İŞ'in yeterince gayretli davranmadığı görüşündeydi. Bu görüşünü, 5 Ekim 1990 tarihli bir mektupla, TÜRK-İŞ Genel Başkanı Şevket Yılmaz'a da bildirdi. Bu mektupta gündeme gelen diğer bir nokta da, Prof.Dr.Alpaslan Işıklı'nın gerçek bir yurtsever aydın olarak koyduğu tavidir. Bir sendikanın Rize'deki eğitim seminerine davet edilen A.Işıklı, uçakla Trabzon'a geldiğinde bu seminerin AAFLI ile ortak

düzenlendiğini öğrenir öğrenmez toplantıyı boykot etmiş ve geri dönmüştür. Suazo'nun mektubunun bazı bölümleri aşağıda sunulmaktadır (V.B.Suazo'nun 5 Ekim 1990 tarihli 3 sayfalık mektubu):

“Ortak programımızın uygulanması sırasında karşılaştığımız veya karşılaşmaya devam ettiğimiz ve eğitim faaliyetlerimizden istenen azami faydanın alınmasını engelleyen bazı aksaklıklar hakkındaki görüşlerim de bu yazıda belirtilmiştir...”

“Bazı TÜRK-İŞ üyesi sendikalarca ve ortaklaşa düzenlediğimiz seminerlere TÜRK-İŞ tarafından çağrılan bazı üniversite öğretim görevlilerinin AAFLI ve AFL-CIO'ya yönelik CIA karalamaları; ve TÜRK-İŞ liderlerinin bu büyük yalanı ortadan kaldırmak için çok az gayret sarf etmeleri.

“Bu konunun hâlâ işlenmeye devam ettiği tek ülke Türkiye'dir. Bu konu en son yapılan TÜRK-İŞ Genel Kurulunda tamamen ve uygun bir biçimde söndürülmediği için, ortak program faaliyetlerimizi uygularken tekrar tekrar ortaya atılıyor ve bizi rahatsız ediyor. Kardeşim Yılmaz, bildiğiniz gibi halihazırda iki veya üç TÜRK-İŞ üyesi sendika, AAFLI ile müştereken düzenlenen herhangi bir TÜRK-İŞ faaliyetine katılmama konusunda kararlar almıştır. Buna son bir örnek, Prof.Dr.Alpaslan Işıklı'nın parası AAFLI tarafından ödenen uçak bileti ile Trabzon'a kadar gidip, orada Rize seminerinin AAFLI ile müştereken düzenlendiğini öğrenip, yerel demokrasi seminerinde ders vermek üzere Rize'ye gitmeyi reddetmesi olayıdır.

“Bildiğiniz gibi AAFLI'deki bizlerin, bu tür yanlış suçlamalara ve yalanlara karşı büyük bir başıkkılığımız vardır, fakat görülüyor ki TÜRK-İŞ bu konuda hala çok duyarlı ve sorunlar mayalanmaya devam ediyor. Konuyu bir an önce ve tamamen cesaretle ele almak ve yok olmaya mahkûm etmemekle, AAFLI'yi ortak programlarda bile saklamaya çalışmakla, AAFLI hakkında sorulacak sorulara TÜRK-İŞ yetkililerinin veya personelinin çekinerek veya uygun bir şekilde cevap vermemesiyle veya AAFLI yada AFL-CIO hakkındaki yanlış değerlendirmeleri şahsen cevaplayabilmem ve açıklayabilmem için bana olanak tanınmamasıyla, TÜRK-İŞ bu konuyu sadece sürüncemede bırakmakta ve fakat ortadan kaldırmış olmamaktadır. TÜRK-İŞ artık AAFLI'den ne seminer programlarında, ne de seminerlerde asılan bez afişlerde bahsetmektedir. Bunu herhangi bir tanıtım amacıyla veya reklama ihtiyacımız olduğu için söylemiyorum, fakat TÜRK-İŞ'in şu anda yaptığı gibi AAFLI'yi ortak faaliyetlerimizde bile saklamaya çalışması, AAFLI aleyhine daha fazla şüphe yaratmakta ve yalan ve karalamaları devam ettirmektedir.”

BAZI ÖZELLİKLERİ

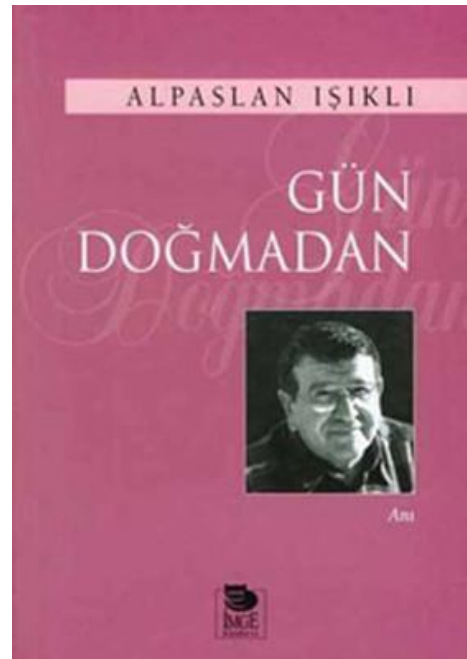
Alpaslan Hoca 2003 yılında anılarını yayımlamıştı: **Gün Doğmadan.**

Kitabın adı Hocamın dünyaya bakışını da yansıtıyordu.

Hocam, Türkiye'nin en karanlık günlerinde bile, insanıma güvendi, “gün doğmadan neler doğar,” dedi.

Türkiye'de, hele Alpaslan Hoca'nın kuşağında ve 10 yıl arkadan gelen bizim kuşakta anı yazmak herkesin harcı değildir. Anı yazabilmek ve yayımlayabilmek için temiz, dürüst, namuslu, onurlu, cesur olacaksınız. Kimse, “senin bu yazdıkların doğru değil,” diyemeyecek. 12 Mart'ı ve 12 Eylül'ü namusunla atlabilmiş olacaksınız; emperyalist güçlerin ve yerli sermayenin satın alamadığı ve korkutamadığı biri olacaksınız. Herkesin sustuğu dönemde bile sesini yükseltebileceksin. Kimse sana “korktun” veya “sattın” diyemeyecek.

Alpaslan Hoca, insanların aydın onurunu korumak için sürekli sınavdan geçmek zorunda kaldığı bir ülkede ve dönemde sınavlardan başarıyla geçen ve anılarını doğru bir biçimde yazabilen çok az sayıda insandan biriydi.

Alpaslan Hocamın Türkiye demokrasi ve bağımsızlık mücadelesine katkısı saymakla bitmez. Bunları kendisi dile getirmezd; anımsatmak, öğrencileri olan bizlerin görevidir.

Hoca mütevazıydı. Hani derler ya, “ülke bazı kişilerin yüzü suyu hürmetine ayakta duruyor.” Bunca pislik arasında Türkiye'nin geleceği konusunda umutlu olmamızın nedeni, Alpaslan Hoca gibi insanların varlığı, kararlı tavrıdır.

Bir kamyonun rampadan aşağıya kaymasını tekerin altına konan bir takoz önler. Hoca da Türkiye için bu işlevi yerine getirenlerdendi.

Alpaslan Işıklı Hocam tüm yaşamı boyunca Kemalist devrimin kazanımlarını savundu ve bu devrimi, sınıfsız ve sömürsüz bir dünya ve Türkiye doğrultusunda geliştirebilmek için onurlu, sabırlı, kararlı ve sakin bir mücadele verdi.

Prof.Dr.Alpaslan Işıklı, insan, bilim insanı ve mücadele insanı olarak, sınıfsız ve sömürsüz bir dünya amacını Türkiye'de Kemalist devrimin kazanımlarının korunup geliştirilmesi doğrultusunda gerçekleştirmeye çalışan yiğit bir aydınımızdı. Mütevazıydı, hoşgörülüydü, nazikti, zarifti, insanları kırmamaya ve incitmeye büyük özen gösterirdi, güler yüzlüydü, umut doluydu. Büyük bir birikime ve bu birikimini anlaşılır bir dille yazılı ve sözlü olarak insanlara aktarma yeteneğine sahip bir bilim insanıydı; mücadele insanıydı. Emperyalizme ve her türlü gericiliğe ve bölücülüğe karşı kararlı mücadelesinden hiç taviz vermedi; korkutulamadı, satın alınamadı. Zenginliği para sahipliği olarak değil, Anadolu'nun gönül zenginliği geleneği olarak algıladı ve uyguladı. Çoğunluğun sindiği ve sustuğu dönemlerde bile dik durdu, mücadelesini bir biçimde sürdürdü. Birilerini memnun etmek için değil, inandığı davaya ve amacı katkıda bulunmak için yazdı. Nur içinde yatsın.